

Maghrib

6

Autor: Jozef HUDEC
Oponent: Miroslav GUTTEN

Úvod
Alžírsko, Maroko a Západná Sahara
Mauretánia
Líbya a Tunisko
Implikácie pre bezpečnosť a obranu politiku SR

Úvod

Krajiny severozápadnej Afriky, resp. Maghribu¹ – Alžírsko, Líbya, Maroko, Mauretánia a Tunisko – sú formálnymi členmi Únie arabského Maghribu². Spoločensko-historicky i štátoprávne sú pomerne odlišné od arabského Mašriku. Maghrib sa nachádzal v sfére vplyvu Francúzska, Španielska a Talianska. Krajiny regiónu majú, okrem Maroka a Džamahírie, republikánske zriadenie a je v nich, až na výnimky, zakotvený inštitút volieb.

Maroko a Tunisko boli jedny z prvých krajín, ktoré podpísali asociačné dohody s EÚ [1, s. 41] a spolu s Alžírskom majú tradične dobrú spoluprácu s NATO. Ich vzťahy s NATO ocenil aj minister obrany USA Rumsfeld, ktorý troch „konštruktívnych partnerov“ vo vojne s terorizmom navštívil vo februári 2006 po stretnutí ministrov obrany NATO na Sicílii [29]. Na základe sicílskeho zasadania sa 6. – 7. apríla 2006 v Rabate konalo stretnutie 26 veľvyslancov NATO s predstaviteľmi MZV 7 krajín Stredomoria³. Alžírsko, Izrael a Maroko prejavili záujem o účasť na protiteroristických hliadkach v Stredomorí a pri Gibraltare [33].

Krajiny Maghribu sú strategicky dôležité pre EÚ z geopolitického hľadiska ako spojnica s Afrikou. EÚ je v Afrike najväčším poskytovateľom oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) – reprezentuje 60 % svetovej ODA pre Afriku a pomoc EÚ v období 1985 – 2003 vzrástla trojnásobne. Čína, India a Brazília zvyšujú v posledných desaťročiach v Afrike svoj ekonomický a politický vplyv. Tiež USA venujú tomuto kontinentu zvýšenú pozornosť, o. i. kvôli jeho nerastnému bohatstvu, vojne proti terorizmu a globálnej strategickej

¹Po arabsky „západ“ [3, s. 184], tiež arabský názov pre Maroko – pozn. aut.

²Únia existuje iba formálne, summity sa nekonajú od roku 1994 [34].

³Alžírsko, Egypt, Jordánsko, Izrael, Mauretánia, Maroko a Tunisko – pozn. aut.

sút'aži. V neposlednom rade aj Japonsko, a od 90. rokov aj RF, začínajú zvyšovať intenzitu vzťahov s viacerými africkými krajinami.

Alžírsko, Maroko a Západná Sahara

Napriek dobrej spolupráci s EÚ a NATO sú medzi Alžírskom a Marokom už niekoľko desaťročí chladné vzťahy. Dôvodom je najmä spor o štatút Západnej Sahary⁴. Na rozdiel od Alžírska, ktoré podporuje právo na sebaurčenie Západnej Sahary, Maroko ju považuje za nedielnú súčasť svojho územia a podozrieva Alžírsko, že svojou politikou sleduje strategický cieľ získania prístupu k Atlantickému oceánu. Preto Maroko pokladá Západnú Saharu za spor s Alžírskom, a nie s Frontom Polisario, ktorý má stredisko v alžírskom Tandufe.

Do júna 2004 pôsobil vo funkcii osobitného vyslanca generálneho tajomníka OSN James Baker, ktorý vypracoval dva neúspešné plány na riešenie situácie. Súčasný vyslanec Peter van Walsum nemá v úmysle predložiť nový plán a nabáda k mierovým rokovaniam. Chce dosiahnuť priamu účasť Alžírska. To však rokovat' odmieta a trvá na uplatnení 2. Bakerovho plánu⁵, pretože považuje konflikt za postkoloniálnu záležitosť OSN [22].

Táto situácia sa odrážala na bilaterálnych vzťahoch aj v roku 2005. Po stretnutí hláv oboch štátov na marcovom summite Ligy arabských štátov (LAŠ) v Alžíri rozhodol alžírsky prezident Buteflika o zrušení vízovej povinnosti voči Maroku⁶. O niekoľko dní nato však oznámil, že otvorenie hraníc môže trvať mesiace [42]. V pretrvávajúcej pozitívnej atmosfére bol na 25. – 26. mája 2005 zvolaný summit Únie arabského Maghribu. Deň pred ním marocký kráľ Muhammad VI. zrušil svoju účasť v reakcii na výroky prezidenta Buteflika o Západnej Sahare [11]. Následne Maroko odložilo na neurčito plánovanú návštevu alžírkeho premiéra Ahmeda Ujahiu [18]. Demonštrujúc záujem o uvoľnenie vzťahov Alžírsko menovalo veľvyslanca v Maroku⁷, no po sérii vzájomných obvinení zo spôsobovania prílivu subsaharských ilegálnych migrantov cez Maroko do Európy bolo jeho vyslanie zrušené.

V novembri 2005 a januári 2006 sa v západosaharskej metropole el-Aiún konali protestné demonštrácie súvisiace s 30. výročím marockého „Zeleného pochodu“ [23] a plánom na udelenie autonómie Západnej Sahare [26]. Prísľub autonómie bol zopako-

⁴Prehľadná história konfliktu do novembra 2002 vid' [44].

⁵Predpokladá 5-ročnú prechodnú autonómiu, po nej referendum o sebaurčení. – pozn. aut.

⁶Maroko zrušilo vízovú povinnosť pre Alžírčanov už v júli 2004 [17].

⁷Bol ním genmjr. al-Arabi Balchair, riaditeľ prezidentského paláca – pozn. aut.

vaný aj po návšteve kráľa Muhammada VI. v Západnej Sahare (marec 2006). Následne monarcha vymenoval 142-člennú Kráľovskú konzultatívnu radu a vyzval ju, aby spolu s politickými stranami pripravila návrhy autonómie. V rade je zastúpených okolo 40 kmeňov a menovaní boli dokonca aj príbuzní členov vedenia Frontu, napr. otec generálneho tajomníka Polisaria Muhammada Abdulazíza. Podľa predbežných plánov autonómie by si Saharania mali zvoliť lokálnu vládu, zatiaľ čo pod spoločnou správou by boli obrana, zahraničné veci a ďalšie oblasti suverenity štátu. [6].

Maroko, aby podporilo svoje nároky, zdôrazňuje v súčasnosti výsostne aktuálny bezpečnostný rozmer problému. Vyjadruje obavy, že k Západnej Sahare priliehajúca oblasť Sahelu by sa mohla stať nástupiskom al-Káidy a miestom výcvikových základní [9]. Obavy potvrdzujú aj vyjadrenia európskych tajných služieb [8].

Pozornosť si zaslúži aj vnútropolitický vývoj v Alžírsku. Prezident Buteflika sa snaží posilniť svoje pozície na úkor generality. Bol schválený zákon, ktorý poskytuje prezidentovi väčšie práva nad vojenskými zložkami. Prezident má tiež záujem na posilnení Národného zhromaždenia a zrušení Rady národa ovládanej generalitou, ktorá tak chcela čeliť hrozbe islámistických strán. Aby znížil pocit ohrozenia generality, v ktorej ako minister obrany vykonáva značné personálne zmeny, vyhlásil Buteflika vo februári 2006 všeobecnú amnestiu pre obdobie „*eradicateurs*“ [2]. Referendum o Charte pre mier a národné uzmierenie v septembri 2005 bolo tiež súčasťou jeho plánu. Násilie v Alžírsku však aj naďalej pokračuje a preto je stále v platnosti výnimočný stav (od februára 1992). Islámistická Salafistická skupina pre kázanie a boj (GSPC) deň po referende odmietla prezidentskú chartu a z nej vyplývajúcu amnestiu, na základe ktorej bolo z väzení prepustených niekoľko tisíc bývalých militantov [9].

V ceste prezidentstvo posilňujúcim ústavným zmenám⁸ stál premiér A. Ujahia⁹ a preto ho Buteflika s pomocou odborov kontrolovaných Národným oslobodzovacím frontom (FNL) prinútil 24. mája 2006 k rezignácii. Novým premiérom nezmenenej koalície vlády (FNL, RND a Islámistické hnutie mierovej spoločnosti – MSP) sa stal Abdelazíz Belchadem, ktorý musí splniť sľub odborom – zvýšiť platy a upraviť privatizáciu.

Taktika prezidenta však nemá za cieľ iba posilnenie jeho právomocí. Jej dôsledkom bude aj odňatie volebnej nominácie prezidi-

⁸Rozšírenie volebných období prezidenta z dvoch 5-ročných na tri 7-ročné – pozn. aut.

⁹A. Ujahia je tiež generálnym tajomníkom koalície strany Národné zjednotenie sa za demokraciu (RND). Strana vznikla odštiepením od FNL, keď ten začal volať po dialógu s islámistami – pozn. aut.

denta bezpečnostným kruhom a ukončenie arabsko-francúzskeho dualizmu [13]. Vytesňuje prozápadne orientovanú generalitu podporujúcu frankofónne vzdelávanie a administratívu. Nahradzovaná bude stále komplexnejšou arabizáciou, prípadne aj islámizáciou. V týchto súvislostiach je zrozumiteľnejšie odkladanie zmluvy o priateľstve s Francúzskom a požiadavka prezidenta Buteflika, aby sa Francúzsko ospravednilo za „genocidálnu“ 132-ročnú koloniálnu správu [7]. Patrí sem aj zákon zakazujúci nemuslimskú misionársku činnosť [6].

Mauretánia

Vývoj v Mauretánii v roku 2005 nie je možné označiť ako pokojný. Hlavnou udalosťou bol nekrvavý štátny prevrat z 3. augusta 2005. Prezident Mu'áwija walad Sajjid Ahmad Tája' bol počas kondolencií k úmrtiu kráľa Fahda v Saudskej Arábii zvrhnutý 17-člennou Vojenskou radou pre spravodlivosť a demokraciu. Na čelo rady sa postavil plk. Elí Uld Muhammad Vall, bývalý veliteľ mauretánskej bezpečnosti. Rada prisľúbila uskutočnenie demokratických volieb do 2 rokov [19]. Opozícia (napr. Ľudová pokroková aliancia) zmenu moci uvítala, hoci sa spočiatku obávala postoja armády k prevratu prevažne bezpečnostných síl.

Prevrat nebol prvým pokusom o zmenu moci v Mauretánii. Vo februári 2005 bolo odsúdených (bez trestu smrti) 84 pučistov z augusta 2004 [14]. Hrozbou pre režim prezidenta Tajua, ktorý ako jeden z mála členov LAŠ uznal Izrael (v 1999), neboli iba pučisti, ale aj islámisti. Skupina zatknutá v apríli 2005 za organizovanie bojovníkov cvičených alžírskymi salafistami začala po dvoch mesiacoch protestnú hladovku.

Vodca prevratu plk. Vall sa neskôr vyhlásil za prezidenta Mauretánie, premiérom dočasnej vlády sa stal Sidi Muhammad Uld Bubakar. Po vyhlásení všeobecnej amnestie bolo z väzení prepustených viac ako 100 politických väzňov, vrátane islámistov a neúspešných pučistov. Z Mali sa vrátilo viacero politických exulantov [20]. Hoci časť politického spektra požaduje postavenie bývalého prezidenta pred súd, za zločiny spáchané počas jeho 21-ročnej vlády nežiada nová vláda od Kataru jeho vydanie.

Nová vláda ubezpečuje o svojom zámere usporiadať voľby a prezident Vall vyzýva na boj proti terorizmu a jeho príčinám –

chudobe a marginalizácii [45]. O úprimnosti svojho zámeru presvedčila nová moc aj EÚ, ktorá obnovila Mauretánii v máji 2006 rozvojovú pomoc v hodnote cca 200 mil. EUR [10], aj napriek tomu, že mechanizmus volieb je v krajine nepoužívaný od získania nezávislosti od Francúzska v roku 1960.

Mauretánia má strategickú polohu pre snahy EÚ a Španielska pri potláčaní ilegálnej subsaharskej imigrácie, ktorá sa po vstupe do schengenského priestoru stane výzvou aj pre SR. V Senegale prezident Vall rokoval o výstavbe transsaharskej cesty (Senegal – Mauretánia – Maroko) a podpore rovnakého námorného spojenia. Okrem pozitívnych ekonomických dopadov (napr. NEPAD) však majú takéto aktivity aj migračný rozmer.

Líbya a Tunisko

Vnútoraná i zahraničná politika Líbyjskej džamahírie je takmer 37 rokov spojená s osobou vodcu revolúcie Muammara Kaddáfího. K jeho prekvapivým rozhodnutiam patrilo o. i. vzdanie sa ZHN v roku 2003. Dopad na vzťahy s USA nebol okamžitý, obmedzenia boli rušené postupne¹⁰. K úplnému obnoveniu diplomatických vzťahov a vyňatiu Líbye zo zoznamu štátov podporujúcich terorizmus došlo až 15. mája 2006 [39]. Napriek tomu, že Líbya „hľadá priateľstvo“ USA [15], Kaddáfí nie je plne konformný s politikou USA. Ukazuje to nielen návšteva venezuelského prezidenta Cháveza [40], ale aj vyjadrenia, podľa ktorých má byť Saddám Husajn považovaný aj naďalej za legálneho prezidenta Iraku [37].

Diverzifikáciu zahraničnej politiky potvrdzuje aj dohoda s Francúzskom o mierovom jadrovom výskume [36]. Vzťahy s najbližším európskym susedom – Talianskom – podliehajú výkyvom. Kaddáfí v súčasnosti žiada kompenzácie za koloniálnu vládu. Varuje pritom pred napätím vo vzťahoch, pričom Džamahíria dodáva až 30 % talianskych energetických potrieb [38]. Nedorozumenie spôsobili aj rozdielne interpretácie demonštrácie v Benghází vo februári 2006, ktorá bola Líbyou spájaná s kauzou karikatúr proroka Muhammada. V prípade nelegálnej migrácie však obe strany čelili vlne z Maroka [25]. Najmedializovanejšou otázkou vo vzťahu k Európe bol aj v roku 2005 prípad 5 bulharských zdravotných sestier, ktoré boli po 6 rokoch odsúdené za infikovanie detí vírusom HIV.

¹⁰Až v septembri 2005 prezident Bush podpísal súhlas s podielom amerických spoločností na likvidácii zásob chemických zbraní v Líbyi [21].

Regionálna politika Džamahírie sporadicky strieda africké a arabské priority. Líbya sa usiluje o dôležité postavenie v rámci Africkej únie. Okrem zorganizovania summitu AÚ v Syrte v júli 2005 [16] sa Kaddáfí intenzívne angažuje v sudánskom mierovom procese a uzmierovaní Sudánu a Čadu. Mimo hlavného prúdu sú niektoré jeho aktivity v arabskej politike. Presadzuje riešenie palestínsko-izraelského konfliktu formou jedného spoločného štátu, podarilo sa mu označiť Palestínčanov aj Izraelčanov za „idiotov“ [43] a neskôr určiť izraelskú a palestínsku starú gardu za prekážku mieru [41]. Taktiež vzťahy so Saudskou Arábiou neboli ideálne. Kvôli obvineniam Líbye z pokusu o atentát na saudského kráľa boli stiahnutí veľvyslanci a k upokojeniu došlo až koncom roka 2005 [24].

Na vnútro politickej scéne sa udial dôležitý vývoj v marci 2006, keď došlo ku zmenám vo vláde. Reformného premiéra Šukrího Ghánima vystriedal dovtedajší vicepremiér Baghdádí Mahmúdí [35]. Od nového premiéra sa očakáva pozastavenie transformácie socialistickej ekonomiky [31]. Redukcia byrokracie, privatizácia štátnych spoločností a bánk a zmena subvenčného systému (náklady 1 mld. USD ročne) tak boli predbežne odložené *ad acta*.

Ghanem bol síce podporovaný Kaddáfího synom (a predpokladaným nástupcom) Sajfom al-Islámom, no Kaddáfí, ktorý cez syna testuje podporu rôznych ideí, sa zjavne expremiéra nezastal. Ešte vo februári 2006 Sajf al-Islám vyhlásil, že Líbya potrebuje reformu ekonomiky a privatizáciu [28]. Predtým, v auguste 2005, oznámil Saif iniciatívu reflektujúcu väčšinu požiadaviek opozície: 1. potrebu reforiem v záujme národného zmierenia; 2. otvorenie problematiky ľudských práv; 3. prepustenie väzňov svedomia a kompenzáciu zhabaného vlastníctva; 4. prácu na novej ústave. Zdá sa, že stredná časť iniciatívy napreduje¹¹, ale ekonomické a politické reformy už menej.

Tunisko tiež historicky patrí k africkým krajinám so silnou pozíciou prezidenta [4, s. 169]. Po prezidentských a parlamentných voľbách v roku 2004 sa toto postavenie potvrdilo aj vo všeobecných voľbách v máji 2005. Vládna strana prezidenta Ibn Alího (Demokratické ústavné zhromaždenie – RCD) ich vyhrala s absolútnou väčšinou (93,9 %).

Tunisko, ktoré má spomedzi arabských krajín asi najlepšie vzťahy s Ománom, vyvolalo v arabskom svete prekvapenie, keď v marci 2005 pozvalo na novembrovú návštevu izraelského premiéra Šarona. Na ďalšom rozruchu sa skôr podieľalo dianie na

¹¹HRW konštatoval v správe z januára 2006 isté zlepšenie slobôd, ale tiež nedostatok politickej vôle k reformám [27]. V marci 2006 úrady prepustili 130 politických väzňov, vrátane 83 Muslimských bratov, ktorí patrili ku skupine 152 osôb zatknutých koncom 90. rokov a odsúdených v roku 2002 [30].

vnútro politickej scény spojené s otázkou ľudských práv. Odsúdenie známeho advokáta M. Abbua za kritické výroky o podmienkach v tuniských väzniciach vyvolalo okupačný štrajk advokátskej komory a demonštrácie právnikov pred súdom [12]. Spory pokračovali niekoľko mesiacov a v októbri spôsobili štrajk väčšiny z 1 400 tuniských advokátov.

Vývoj zaujal aj EÚ, ktorá vyslala v októbri do Tuniska na návštevu komisárku pre externé vzťahy B. Ferraro Waldnerovú. Tá podporila politické reformy v Tunisku a zdôraznila snahu o demokraciu a rešpekt k ľudským právam. Platný akčný plán ENP predpokladá aj Tuniskom obštruovaný vznik spoločnej komisie pre ľudské práva. Komisárka zdôraznila, že hoci ekonomická reforma v Tunisku môže slúžiť za príklad iným krajinám regiónu, verí, že aj sloboda slova či zhromažďovania môže povzbudiť sociálnu starostlivosť a ekonomický pokrok. Tunisko sa následne snažilo urobiť gesto a vo februári 2006 prepustilo na základe prezidentskej amnestie 1 298 väzňov (plus 359 na podmienku), vrátane radikálnych islámistov. Tento akt, ktorý bol prezentovaný ako prepustenie všetkých politických väzňov, sa na ťútosť Tuniska nestretol s úplnou dôverou USA. V apríli 2006 vyzvali vládu, aby umožnila svojim občanom vykonávať slobodu slova [32]. Zatiaľ nie je známe, či sú májové spory v Tuniskej lige ľudských práv ohľadom nelegálneho generálneho kongresu tiež taktickou reakciou na zahraničný tlak na dodržiavanie ľudských práv.

Implikácie pre Slovensko

Vzťahy súčasného Maghribu a Európy majú antické korene a svoj strategický význam dokazujú aj v dnešnej dobe. Podobne ako v prípade krajín východného Stredomoria, SR mala v minulých desaťročiach čulé ekonomické kontakty aj s niektorými krajinami Maghribu, na ktoré by mohlo nadviazať vo viacerých oblastiach.

Maghrib je mocensky pomerne homogénny. Alžírsko, druhá najväčšia africká krajina, má síce kapacitu regionálnej mocnosti, ale s výnimkou otázky Západnej Sahary majú geopolitické siločiarly zatiaľ viac poludníkový ako rovnobežkový azimut. Rezonancie niektorých koloniálnych tém (Alžírsko, Líbya) majú skôr vnútro politicke použitie a nemali by sa negatívne odraziť na spolupráci s EÚ.

Väzby južných štátov EÚ a NATO na región sú nepochybne ovplyvnené historickými vzťahmi a z nich vyplývajúcimi populačnými a ekonomickými reáliami. Rastúcim fenoménom sa stáva nový imigračný tlak na hranice EÚ, najmä cez územia Španielska, Talianska, Malty a Cypru. Pre SR z týchto tendencií môže v horizonte schengenského členstva vyplývať tlak na širšiu absorpciu imigračných vln.

S imigračným tlakom a migráciou v rámci schengenského systému budú spojené aj zvýšené bezpečnostné riziká priamo pre územie SR. Je preto vitálne dôležité prostredníctvom intenzívnej kooperácie a koordinácie so stredomorskými členmi EÚ znížiť riziká prípadnej infiltrácie príslušníkov teroristických skupín do SR na minimum. Situáciu je žiadúce riešiť už v emigračných afrických krajinách, alebo v ich blízkosti. V tejto súvislosti je možné zvážiť účasť pozorovateľov SR na protiteroristických patroloch NATO v Stredomorí.

Vývoj v regióne indikuje, podobne ako na Blízkom východe, rastúce politické aktivity a sebavedomie islámistických kruhov. Amnestie v krajinách regiónu (Alžírsko, Líbya, Tunisko, Mauretánia), pri ktorých boli prepustení aj početní islámisti, môžu na jednej strane predstavovať zvýšené riziko ich extrémistického pôsobenia, ktoré by mohlo ospravedlňovať budúci tvrdý postup režimov (aj proti iným zločkám opozície) v záujme udržania stability. Na druhej strane však môže signalizovať rozhodnutia režimov neriešiť fenomén islámizmu iba silovými a bezpečnostnými prostriedkami, ale aj mechanizmami politickej participácie. Z tejto možnej tendencie vyplýva potreba intenzívnejšie skúmať fenomény politického islámu (viď implikácie v kapitole **Ostatné krajiny Blízkeho východu**), ich možné smerovanie a možnosti pozitívneho ovplyvnenia ich trendov.

Situácia v období 2005/2006 vykazovala pretrvávajúce demokratické deficitov vo všetkých krajinách regiónu. Primeranou účasťou na akčných plánoch ENP môže SR v rámci svojich kapacít prispieť k demokratickej stabilizácii oblasti a predchádzať tak bezpečnostným rizikám vyplývajúcim z neštandardného vývoja politickej, ekonomickej či sociálnej situácie.

ZDROJE

Monografie a periodiká:

- [1] The Barcelona Process: Ten Years On, European Communities, 2005.
- [2] Blanche, Ed: Algeria. The battle within, in: The Middle East, Issue 367, May 2006, s. 25 – 26.
- [3] Kropáček, Luboš: Arabsko-český a česko-arabský slovník, SPN, Fortuna: Praha 1998.
- [4] Meredith, Martin: The State of Africa. A History of Fifty Years of Independence, The Free Press: Londýn 2005.

Denníky:

- [5] The Daily Star, April 6, 2006, s. 5.
- [6] The Daily Star, April 7, 2006, s. 5.
- [7] The Daily Star, May 9, 2006, s. 4.
- [8] The Daily Star, May 10, 2006, s. 4.
- [9] The Daily Star, May 15, 2006, s. 4.
- [10] The Egyptian Gazette, May 7, 2006, s. 4.

Internetové stránky:

- [11] Maghrib Union summit postponed, <http://english.aljazeera.net/NR/exeres/F6FCFBC2-A124-4F4A-A37E-27BBA3BC7F05.htm>, 22. 4. 2006.
- [12] US concern for jailed Tunisians, BBC 6 May 2005, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4521447.stm>, 23. 4. 2006.
- [13] Iskandar, Abdullah: The End of Dualism in Algeria? Al-Hayat, 29/05/06, <http://www.daralhayat.net>, 29. 5. 2006.
- [14] Mauritania coup trial ends with 84 guilty verdicts, AFP 3 February 2005, http://www.findarticles.com/p/articles/mi_kmaf/is_200502/ai_n13264292, 22. 4. 2006.
- [15] Kadhafi seeks „friendship“ with United States, AFP September 30, 2005, <http://www.keepmedia.com/pubs/AFP/2005/09/30/1032964>, 23. 4. 2006.
- [16] AU leaders adopt common position for G8 summit, AFP July 5, 2005, <http://www.keepmedia.com/pubs/AFP/2005/07/05/91960>, 23. 4. 2006.
- [17] Algeria lifts condition of visa for Moroccans, Reuters 3 April 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/April/middleeast_April79.xml§ion=middleeast&col=class=stories, 22. 4. 2006.
- [18] Algeria condemns Morocco's decision to cancel PM's visit, Reuters 19 June 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/June/middleeast_June551.xml§ion=middleeast&col=, 22. 4. 2006.
- [19] Mauritania calm after army says it has taken power, Reuters 4 August 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/August/middleeast_August101.xml§ion=middleeast&col=, 22. 4. 2006.
- [20] Political exiles return to Mauritania after amnesty, Reuters 13 September 2005, http://www.khaleejtimes.com/displayArticle.asp?col=§ion=middleeast&xfile=data/middleeast/2005/September/middleeast_September381.xml, 23. 4. 2006.
- [21] Bush waives two restrictions on Libya, AP 29 September 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/September/middleeast_September803.xml§ion=middleeast, 23. 4. 2006.

- [22] Western Sahara issue must be settled by UN: Algerian president, AFP 16 October 2005, http://www.khaleejtimes.com/displayArticle.asp?col=§ion=middleeast&xfile=data/middleeast/2005/October/middleeast_October376.xml, 22. 4. 2006.
- [23] Troops deployed as protests continue in W. Sahara city, AFP 1 November 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2005/November/middleeast_November26.xml§ion=middleeast&col=, 22. 4. 2006.
- [24] Saudi, Libyan ties restored, AFP 12 December 2005, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2005/december/middleeast_december319.xml, 23. 4. 2006.
- [25] Libya faces surge in aliens, Reuters 19 January 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticle.asp?xfile=data/middleeast/2006/January/middleeast_January489.xml§ion=middleeast&col=, 23. 4. 2006.
- [26] Rabat to unveil plan for Western Sahara, Reuters 22 January 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/january/middleeast_january575.xml, 22. 4. 2006.
- [27] Watchdog urges Libya to improve human rights record, AFP 25 January 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/january/middleeast_january651.xml, 23. 4. 2006.
- [28] Reforms key to attract investment: Gaddafi son, AP 11 February 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/february/middleeast_february351.xml, 23. 4. 2006.
- [29] US values military ties with North African countries, AFP 12 February 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/february/middleeast_february381.xml, 23. 4. 2006.
- [30] Libya frees 130 political prisoners, says activist, Reuters 4 March 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/march/middleeast_march100.xml, 23. 4. 2006.
- [31] Libyan reshuffle means halt to reforms: analysts, Reuters 7 March 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/march/middleeast_march166.xml, 23. 4. 2006.
- [32] US concern over harassment of rights activist in Tunisia, Reuters 2 April 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/april/middleeast_april42.xml, 23. 4. 2006.
- [33] NATO, Mediterranean partners to meet in Rabat, AFP 5 April 2006, http://www.khaleejtimes.com/DisplayArticleNew.asp?section=middleeast&xfile=data/middleeast/2006/april/middleeast_april136.xml, 22. 4. 2006.
- [34] L'Union du Maghreb Arabe en bref, <http://www.maghrebarabe.org/fr/proposUMA/bref.htm>, 29. 5. 2006.
- [35] Libya names new PM in major cabinet reshuffle, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=15909>, 29. 5. 2006.
- [36] Libya signs nuclear research deal with France, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=16002>, 29. 5. 2006.
- [37] Kadhafi: Saddam still legitimate Iraqi leader, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=16031>, 29. 5. 2006.
- [38] Kadhafi warns of worsening ties with Italy, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=16037>, 29. 5. 2006.
- [39] US renews full diplomatic relations with Libya, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=16474>, 29. 5. 2006.

- [40] Chavez leaves Libya after Kadhafi talks, <http://www.middle-east-online.com/english/libya/?id=16509,29>, 29. 5. 2006.
- [41] Israeli, Palestinian old guard impede peace: Gaddafi, AFP 9 January 2006, <http://www.newagebd.com/2006/jan/10/inat.html>, 23. 4. 2006.
- [42] Despite thaw, reopening frontiers between Morocco and Algeria could take months, AP 5 April 2005, http://www.publicinternationallaw.org/docs/PNW4/PNW.11Apr_05.html#Morocco, 22. 4. 2006.
- [43] Palestine wants apology for, Reuters March 25, 2005, <http://www.turkish-dailynews.com.tr/article.php?enewsid=9125>, 23. 4. 2006.
- [44] Western Sahara History: Detailed Chronology, <http://www.wsahara.net/history.html>, 29. 5. 2006.
- [45] Emirate News Agency, Today's Bulletin, <http://www.wam.org.ae/servlet/Satellite?c=Page&cid=1135099400295&pagename=WAM%2FPages%2FW-T-P-TodaysNewsE>, 29. 3. 2006.